

Элст балгъсиг, тангъчин селәдиг цеврәр, үлгүр болмар бәрий

Хальмг тангъчин хотл балгъсн Элст күс-дундур джилн эргцд күүнд тангдшгогъар хүүврв — өдр болгън шин гермүдтә шин уульнцс немгәд, мана Элст модна ургъцар көкрәд, тротуарнь тиньгр асфальтар делггәд — өсәд, өргдждә бәәнә. Элст балгъснд кесг эдл-ахун, промышленностин, көлгнә, тосхлтин, нань чигн предприятиес болн организаце көдлдж бәәцхәнә.

Болв, балгъсна агъуд кесі учрежденьсин болн эдл-ахун хашас, әмт теткдг магазин, хот кедг гермүд нань чигн тедү мет ормс ода күртл бузарар бәргддж бәәцхәнә. Элстд бәәх кесг предприятиесин, организацесин гардачнр, 1953 джилн февралн 28-д батлсн тангъчин күүцәгч комитетин шидврн эс күүцәдждә. Тер шидвр балгъсна болн нань чигн газрин агъу цеврәр бәрх болн хальдврта гем-өвчд хөрхин төлә батлгдсн билә.

Горторгин (гардачнь үр Добро-правова) шүүггәд хәләсн 23 объектсн өбрнь нег чигн хог-богин яршг уга, киоскин, ларексин хаджуд тер мет урн бас уга. Тним учрар тер объектсн хаджуднь кезә чигн бузар хог-бог, цаасна тасрха, кизәр овалгәтә бәәнә (әннь цугтан батх-нсин, өтнә орм.) Зәрм ормет, нам мөр үздг орм уга (үлгүрнь — тосна заводин хашад, бичкдүдин сад, нань чигн). Төрүц тесдж болшго бәәдл горкомунхозин гермүдин хашаст гарч бәәнә (гардачнь үр Комбинов). Үлгүрнь, шүүггәд хәләсн 26 гермүдәс зуг 13 хашад бузар ус асхдг цементсн нүкн бәәнә, наадк 13-днь тним нүкн уга. Эн учрар, эн гермүдин әмтн бузар усан шуд үүднәннь өбрнь зөгеджаггәд, цацад асхкна. Зәрм гермүдин хашаст нам мөр үздг орм чигн уга. Хуучн кенчр, ясн, килгъсн, малин болн зурмна арсн — эн тоотиг хурадж хадгәлдг (потребсоюзин заготконторин) ормс, балгъсна агъу бузардаж бәәцхәнә. Горкомунхозин бузар хайг зөөдг шишлнғ автомашид ик гидг хашнғар көдлждә. Үлгүрнь, шүүггәд хәләсн, мөр үздг 28 ормас 14-днь күн орх биш, нам өөрддж болшго бузар. Дакад, горкомхоз балгъсна агъугъас уудж шег-бог хайдг орм ясад, темдгтә хаалгъ тигәрән гаргәтха — гисн заавриг эс күүцәд. Мөр үздг ормс болн бузар ус асхдг нүкд шинәс тосхтха гиггәд өгсн 14 мингъгн арслнғас нег чигн деншг горкомхоз 6 сарин эргцд гаргъсн уга, тним, ода бәәх ормс ястха гиггәд өгсн 79 мингъгн арслнғас зуг 9 мингъгн 300 арслнғ әдлдж. Минь эн учрар ода күртл горкомхозин гермүдин хашас бузарар бәргддж бәәцхәнә.

Деер үзүлснлә әдләр, районин центр — Сухота, Яшкуль, Приютн, нань чигн селәд, фермс бас бузарар бәргддж бәәцхәнә. Энүдннь райкомхозмуд бурута.

Горторгин болн тангъчин потребсоюзин (гардачнь үр Сидоренко) магазин, хот уудг гермүд, эд-тавр хадгәлдг ормс, икнәдән зуна халун цагт көдлхдән белн биш. Үлгүрнь, горторгин 66 объектәс 23-нь зуна халунд көдлхдән белн биш.

Яшкульск, Целинн, Приозерн нань чигн райодар гүүлгәнә объектсн икнннь бас белн биш болдж гарчана. Горторгин системин көдлчнрәс 60 процентнь зуг неждәггәд селвх цеврин шишлнғ хувцта, әднәс зәрмнь болн деер заасн райодин потребсоюзин системин кесг

олн көдлчнр нам нег дакдж селвх цеврин хувцн уга.

Хот уудг гермүдт цуг көдлмш гарар кегднә — хот белдг механическ зер-зев уга, үлгүрнь, Элстин хот уудг 2-ч герт сав уггәдг машин, электрическ чидләр шкаф 3 сарин эргцд кухнәд олз уга зөгсджана.

Хот уудг гермүдт, магазинт әмтиг ода күртл бузарар теткнә. Балгъсна болн зәрм райодар үрәд, үмкәрән загъс худдсн йовдл бас бәәнә. (Целинн, Яшкульск район).

Балгъсна болн районин селәд, фермс цаарандан ингдж бузарар бәрдж болшго. Олна эдл-ахун, эд-тавр, хот хулдг объекте, бәәдг гермүдин, предприятиесин, эмнлгәнә, бичкдүдин учрежденьсин хаша-хаац болн агъу, балгъсна селәнә уульнцс, эздүдин гермүдин хашас — цугтан әдн өөрхн цагин эргцд цеврлггәд, арчгдәд ясурулгх зөвтә. Хог-бог, бузар усн, алвнь шишлнғ ормд далдлгдх зөвтә.

Тегәд балгъсна, селәнә агъу цеврлггәд арчгдсн хөбн, цааранднь тним кевәр тедниг бәрхмн. Эн көдлмшиг түүн эклцд гермүдин хашас дотрк мөр үздг ормс, бузар ус асхдг нүкдиг арчад цеврлх зөвтә. Эн көдлмшг ямаран чигн көлг олзлх учрта (зуг хот зөөдг көлгн энүнәс сулх йоста). Горкомхозин бузар хайг зөөдг шишлнғ машинд юмна түүн черүдт эмнлгәнә, бичкдүдин организаце, олна хот уудг гермүд болн бәәдг гермүдин хашасас бузар хайг зөөдг далдлх кертә. Эн машиндин шофермүд өдр болгън ямаран объектәс бузар хайг зөөхән марлго медр зөвтә, дакад тедн өдр болгън графикәр көдлх учрта. Цуг организацесин эдл-ахун гардачнр (тедн дундас нег үлү горторгин, потребсоюзин, тангъчин селәнә эдл-ахун управлене) цаг удадуллго эврәннь объектсн агъу, хашас, шулугъар арчад цеврлх зөвтә.

Тангъчин тосхлтин трестин, шин тосхгдсн гермүдт, мөр үздг ормс, бузар ус асхдг нүкн, хог-богин яршгс угагъар әмтн орулдгинь төрүц уурулхмн! Эннь тангъчин болн балгъсна, районин күүцәгч комитетсн керг. Ямаран чигн герин объектсн агъуд, хашад мөр үздг сән орм, хог-богин яршг, бузар усна нүкн кезә чигн цеврәр бәәх зөвтә (әднәс әвдрснь ясгдх, ясгдш уга болхла — шинәс кегдх кергтә), гермүдин, объектсн эргидк өдр болгън арчгдх учрта (әднәс нег үлү колхозин, гүүлгәнә объекте). 7-10 өдрин эргцд әмтн бәәдг гермүд, организацесин, эдл-ахусин гермүд арчад, цеврләд, цердәр цаггәлгдх зөвтә, балгъсна, селәнә кен чигн күүг, бузар хайгла теслт уга авъяста болгъхмн. Бәәсн герин эргн, көдлмшин орман өдр болгън арчад, цеврәр бәрджәх мөн, алд болв чигн бузар хайг гаргъхмн биш — эн тоот кен чигн күүнә ухан-седкльн ширлгдсн авъяс болдж тохрх зөвтә.

Цуг деер темдгсн цеврин туск көдлмш зуг ганцхн Элст балгъснд биш — цуг мана райодар күүцәгдхмн.

Элст балгъсна күүцәгч комитетин шидврәр, июлин 10 авн 20 күртл балгъсна агъу цеврлх арвн өдр күүцәддж бәәнә. Эн арвн хонгин эргцд цеврлдж арчлггәнә көдлмш сәәнәр, бүрдәмдждәгъар кегдх зөвтә.

ХАХЛЫН Баснь,

Хальмг тангъчин цеврин төрин ах эмч.

Эмч КОРСУНКИН Цери.